

ANY II.

Barcelona 23 d' Octubre de 1892.

NÚM. 43.

EL P. BOYL

Y SOS COMPANYS EN LA EVANGELISACIÓ D' AMÉRICA

I

Potser algú trobarà inoportuns aquestos articles que aném á escriure á corre cuyta, cansats de veure córrer aquests dias especies equivocadas sobre 'ls primers evangelisadors de las terras que descobrí á l'altra part del Atlántich l'afortunat navegant Cristófol Colom. Però com abans que tot deu buscarse y rendirse culto á la veritat, y es una mica indecorós en nostres dias acceptar bonament tradicions sens fonament y opinions vagas, quan la investigació descobreix los ignorats secrets dels arxius y la crítica depura 'ls matexos documents, hem cregut un dever d'ilustrat patriotisme indagar lo que hi hagués de cert sobre la tradició, de la qual se n'ha fet tant esment aquests dias, de que foren dotze monjos de Montserrat los primers ministres del Evangelí que s'emportá 'l P. Bernat Boyl, nombrat Vicari apostólich del Nou Mon, en lo segon viatge que feu lo famós almirall.

Entrant de ple en l'assumpto hem de con-

signar lo fruyt de nostres estudis dihent llis y pla: 1.er, que no foren monjos del monastir de Montserrat los primers missioners d'América; 2.^{on}, que 'l P. Bernat Boyl, quan aná ab Cristófol Colom á las terras de poch descobertas, ja no era monjo ni ermitá de Montserrat, ni tan sols benedictí, per que havia passat á la orde dels Mínims, allavors fundada per Sant Francisco de Paula.

Y comencém pe 'l segon punt. Si en Espanya 's llogís una mica mes lo que escriu la gent docta, serían mes coneguts y s'hagueran vulgarisat los notables estudis que sobre 'l P. Bernat Boyl ó Buyl, que d'abduas maneres se 'l nomena, ha publicat en el «Boletín de la Real Academia de la Historia,» l'incansable investigador y docte historiógraf Reverent P. Fidel Fita. Ab los documents publicats á dojo pe 'l sabi jesuita, se pot esgrafiar per complert aqueixa interessant figura històrica que fins ara 's presentava com enfosquida per las boyras de la incertesa y un xich tacada per acusacions malévolas, de que s'han fet ressó últimament alguns periodistas que tractan de cosas d'història massa á la lleugera. Tan confosa era la opinió de molts historiadors sobre 'l P. Boyl, que nostre bon

Serra y Postius en sa historia de Montserrat, no sapiguent com compóndresho pera dexar per sapigut y averiguat que 'l P. Boyl primer Apóstol d' América, sortí de Montserrat, y després explicar algun document en que 's parla del P. Boyl, mínim, feu d' un sol Boyl dos, axó es, oncle y nebot.

Y sens anar mes lluny, ara mateix un frare franciscá, persona docta, 'l R. P. Fra Joseph Coll, ha fet estampar un llibre titolat *Colón y la Rábida*, en lo qual, prenent esmenar la plana al P. Fidel Fita, escriu un capítol titolat *Los dos Boiles*, que no serveix mes que per embollicar l' assumpto debatut, á mes de certes formas un xich impropies de la polémica grave y reposada que al historiador sempre convé.

Donchs be: el P. Fita dextra completament probat, no ab argucias ni sutilesas de crítich busca rahons, sinó ab llarchs documents trets de diferents arxius, y principalment del de la Corona d' Aragó, que es un mateix el P. Bernat, ermitá de Montserrat, y 'l mínim, Vicari general de la nova orde en Espanya, que á prechs del Rey D. Ferran y ab Breu del Papa Alexandre VI, passá ab Colom á América, pera evangelisar aquells pobles y conduhirlos á la fe de la Santa Iglesia Romana. No façam mes que citar fetxas y cotejar documents.

No opinám nosaltres com Caresmarque Boyl fos catalá y nascut á Tarragona; lo creyém aragonés y de bona casta. Entrá molt jove en Montserrat, y s' ordená de prebere en Barcelona als 22 de desembre de 1481, segons consta en el *Registrum ordinatorum* de la Curia Episcopala de la mateixa ciutat. (Reg. de 1452 á 1484). Notables serían las qualitats del jove monjo, quan ja en 1482 l' Abat de Sant Cugat del Valles, Gaufredo Sort, *Vicarius in spiritualibus, et temporalibus Generalis Monasterii et totius abbatatus B. Mariæ Montis Serrati*, que ho era allavors el Cardenal Juliá de la Rovere (després Papa Juli II), li atorga y concedeix facultats especials pera l' exercici del sagrat ministeri en Montserrat, nomenantlo *superior immediat dels ermitans de Santa*

Maria de Montserrat, donantli ampli permis pera confessar als peregrins y altrás qualsevullas personas que visitin el susdit Monastir, com també en la ermita de la Trinitat, *quam incolis in montibus*. No solament merexia Fra Boyl l' apreci y confiança dels Prelats, sinó que al mateix temps gosava molta privança en l' ánim del católich rey D. Ferrán, com se desprén d' algunas cartas Reyals, en que 's tracta d' assumptos pertenexents al bon orde y govern del Monastir, que estava alicaygut per motiu de no tenirhi Abat resident. Ab fetxa 23 d' octubre de 1482 escrivia 'l Rey als religiosos de Montserrat una carta que convindrà posar íntegra aquí, per que 'ns estalvia tenirne que citar altrás per l' estil:

»Lo Rey. Religiosos amats nostres: Vostra lletra reberem, per la qual nos donau avis de la vinguda en aqueixa Casa e Monestir del ilustre infant D. Enrich, llochtinent general nostre, e del orde que aquell ha donat per la conservació de dita Casa, del qual havem pres gran plaher. E plahent á nostre Senyor será per avant procurat ab major cumpliment lo redreç de la casa. Pregamvos e encarregamvos que ab concordia e charitat siau units en lo servey de nostre Senyor, benefici e conservació de la dita casa; car sempre en açó per nos sereu favorits. *E trobam plaher del quens scriuiu que lo religios e amat nostre Fra Boyl sia stat tan sollicit e propici en lo ques stat menester per ditas cosas*. Dada en Madrit á 23 dies del mes de octubre any MCCCCLXXXII.—Jo el Rey.—Arinyo Secretarius.»

Des de la ermita de la Trinitat tenia l' anacoreta Boyl la interessantíssima correspondencia ab lo marllorquí Arnaldo Descós, que en part havia donat á conéixer lo P. Villanueva, y ara in extenso ha publicat lo P. Fita. No podém exténdrens en extractar ni tan sols analisar lo sustanciós epistolari d' aquexos dos hòmens superiors, que 's comunicavan sos secrets d' esperit y s' animavan mutualement al estudi de las ciencias, y sols utilitzarem els datos que las cartas de Boyl y de

Descós nos proporcionan per probar nostre argument.

¿El P. Boyl ermità de Montserrat á qui escriu Descós des de Mallorca, es el Boyl, mínim, que va ab Colom á América, en lo segon viatge? Sens cap dupte.

La última carta de Boyl firmada en la ermita de la Trinitat, *ex tuguriolo nostro* es de 28 de janer de 1490, y la última de Descós á Boyl (ermità encara de Montserrat) es de novembre de 1490, y després segueix una llarga interrupció de la correspondencia que no 's renova fins á 1493, precisament en los matexos moments en que estava resolta la anada de Fra Boyl á América.

En efecte, en carta de Descós (setembre de 1493) diu clarament el lulista mallorquí lo següent: *Retulerunt mihi te, jussu Serenissimi Regis, insulas illas quæ novissime in mare Indico repertæ sunt, regia classe petiisse, ut illas barbaras gentes, non solum á christiana religione, sed ab omni humanitate destitutas, tua ipsa opera, Christo duce, ad catholicam fidem redigeres et ad deditionem nostri Caesaris perduceres*, axó es, «que li havían arribat noticias de que, per manament del Sereníssim Rey se n' anava (Fra Boyl) ab la regia armada á las illas de poch descobertas en lo mar Indich, á fi de conduhir á la fe católica y sometre al imperi del Monarca á aquellas bárbaras nacions», y en tot lo restant de la hermosa epístola aplaudeix la valenta resolució, y animantlo ab sants exemples y ab textos evangélichs acaba dihent: *Sic terra illa, tot annis inculta, nunc dabit fructum suum*.

Ara be: ¿es possible suposar que anaren ab Cristófol Colom á América, dos Bernats Boyls, ermità de Montserrat l' un, y frare mínim l' altre? Per que, com veurém en lo següent article, no 's pot duptar que fos mínim el Boyl, primer Apóstol d' América.

JAUME COLLELL, PBRE.

CATALUNYA A VIENA

II

Varem quedar que la gabia era pobre y miserable y ara hi afegirém que es raquítica. Lo mateix que hi ha, exposat ab mes axamplos hauria fet doble goig.

Figúrinse que nostras cosas entran en la classificació dels sis grupos següents:

- 1.^r Notabilitats biogràfics.
- 2.ⁿ Instruments de Música en son desenrotlló històric.
- 3.^r Representació gràfica de la Música.
- 5.^t Instrucció musical.
- 6.e Teatre y
- 7.e Objectes etnogràfics interessants.

Catalunya te representació absoluta en mitj d' aquests grupos y dels 320 objectes numerats que componen la secció espanyola, ella n' hi ha enviat 235.

Entren en lo grupo I los recorts de músichs célebres, autors dramàtics y actors del passat y del present; retratos en quadros, gravats y fotografias; autògrafos y medallas; y 'n son expositors los Srs. Rufart y Obiols, Pellicer (Lluís), D.ª Àurea Clavé, D. Frederich Soler, la societat coral «Euterpe» y 'ls fotògrafos Srs. Esplugas, Matarrodona y Torrija. Una de las cosas que mes hi crida l' atenció dels extranjers, son los tipos dels teatres regionals catalá y valenciá.

En lo grupo II hi van los instruments de corda y de vent en fusta y metall; instruments populars y fotografias dels matexos. Aquí si que directament no hi hem aportat ni una malla. Per axó en la vitrina de la Infanta Isabel y barrejats ab las bandurrias, guitarras, castanyolas, ferrets y panderos, no hi faltan nostras tenoras, ni sach de gemechs, ni tamborils, ni grallas, ni fluiols, representants de nostra música popular y pastoril.

Lo grupo III enclou gran varietat. Manuscrits, partituras antigas, missals, códichs y en general obras no editadas, encara que sian posteriors á la invenció de la imprenta. Música, des de la mes antiga á la de nostres dias, editada. Literatura de tots los temps; obras músich-històricas; Revistas musicals (religiosas y profanas), periódichs y tot quant se refereix á enciclopedia musical, Catálechs de casas editorials, memorias y reglaments de corporacions é instituts musicals, com conservatoris, orfeons, etc., y finalment programmas y anuncis.

Al cap dels expositors d' aquest grupo devém citar nostra Excm. Diputació Provincial que gracias á la interessantíssima colecció adquirida de poch al mestre Carreras ha fet un paper molt lluhit. Los erudits han corregut com las moscas á la mel á fullejarhi y molts que hi han estudiat la aprecian com un tresor. Després exposan la Junta de Govern del Gran Teatre del Liceu, D. Felip Pedrell, lo pintor Llovera, D. Pau Bertrán y Bros, D. Francisco Alió, D. Francisco Virella.

D.ª Àurea Clavé, D. L. Salvans, lo Conservatori líric-dramàtic del Liceu y 'ls Administradors del Hospital de Santa Creu.

Obras musicals teòriques y pràctiques y estatuts d'organització y estadístiques anuals de escoles y conservatoris componen lo grup V, emportantsen també la palma la Diputació ab obras procedents de la citada biblioteca Carreras, quins peus d'impremta son de mitjans del segle XVI ençà y noms d'autors casi tots espanyols. Lo Conservatori del Liceu hi exhibeix, amen d'altras coses, un grapat d'obras de mestres catalans entre 'ls que recordém l'Obiols, en Balart, en Sanchez Cavagnach, en Costa y Nogueras y en Tintorer y altres de sos dexebls; y D. Felip Pedrell un parell de curiositats bibliogràfiques.

Arribats al grup VI ó del Teatre, 'ns cal subdividirlo en seccions: 1.ª Edificis, plans, projectes y models. Expositors únics: Srs. Falqués, Vinyals y Soler y Rovirosa. Res de nou ni notable.

2.ª Escenografia, decoracions (projectes y bocetos). Expositors únics: Srs. Chía, Urgellés, Carreras (S.) y Soler y Rovirosa, pintors; D. Frederich Soler y la Junta del Liceu. Aquí regonexém als artistes citats facultats poch comunes y estém tips d'aplaudirlos, però á Viena no 'ns han resultat á l'altura de sa reputació. Lo mes interessant y encara com á documents d'época, son los bocetos propietat d'en Soler y Rovirosa, que firman en I. Luccini, en P. Rigalt, los germans Planella, en Plá y Vila y en Pere Valls, des de l'any 1772 al 1840.

3.ª Trajos y figurins. Expositors, tots catalans menos un. Srs. Soler y Rovirosa, *Napoleón*, Frederich Soler, Labarta, Ernest Soler y Aciscle Soler. Los tipos representats per aquest actor y los que representá lo may prou plorat actor en Lleó Fontova, despertan gran curiositat y pregonan llurs noms com los d'uns mestres en l'art de la caracterisació.

4.ª Decorat artístich, pintura y escultura. Aquesta secció es magra: no mes s'hi veuen dos projectes de restauració del Gran Teatre del Liceu, l'un anónim y l'altre original d'en Mariano Carreras.

5.ª Obras dramàtiques de tots estils, inclosos los llibrets d'òperas y arguments de balls.

Aquí també nosaltres estém molt per dessobre del resto d'Espanya. Y sembla extrany, per que la fecunditat no es pas la característica del Teatre Català. Per lo que 's veu allí, sembla que las arrels de nostre teatre sian molt mes fondas que las del Espanyol y que per ellas circule mes sava y mes vigorosa. Jutjantho y sense passió creurá tothom que 'l sempre decadent teatre Espanyol, com ha probat l'Ixart, está agonitzant. Tota la Real Academia Espanyola ha enviat no mes las obras dramàtiques de Lope de Vega y en cambi un senzill particular D. Joan Almirall, hi ha enviat 1068 obras entre catalanas y bilingües. Fíxinshi be 1068! obras. Además, la comissió de Madrid, ó sia la oficial, s'ha cregut quedar be presentant al públich

vienés 111 zarzuelas, entre las que n'hi ha moltes dignas de las escombrarias, y la de Barcelona ha arreplegat á la Diputació una pila de dramas sacros curiosíssims y balls típics de la terra, y 'ls Srs. Pedrell, Molins y Gelada, Soler y Rovirosa y Eduard Moner, varias obras originals, llibrets, arguments, etc. Repasant los ulls per aquesta secció, ningú duptará de la vitalitat y progrés de nostre teatre regional.

En la secció VI que componen las obras dramàtiques ilustradas si que los castellans nos portan ventatja, puix no mes D. Frederich Soler ha exposat las que te ilustradas per lo malaguanyat artista en Tomás Padró. En cambi en las VII y VIII nos hem quedat sols altra vegada. Los estudis dramàtics van á la primera y n'han enviat en Sebastià J. Carner, en T. Minguell y «La Vanguardia»; y los anuncis, programas y cartells van á lo segona, figuranthi la colecció dels del Teatre Principal, des de 'l janer de l'any 1806, propietat d'en Soler y Rovirosa.

Lo grup darrer ó sia 'l d'objectes etnogràfics interessants, s'ha vist afavorit ab dos envíos notables del museu arqueològich de Madrid y ab dos de la comissió de Barcelona y altres de D.ª Àurea Clavé, de D. Bartomeu Farriol, de D. Lluís Pellicer y del tantas vegadas citat Sr. Soler y Rovirosa. Dintre d'ells deuen mencionarse los gravats del any 1802 que representan las cavalcadas que feu Barcelona quan la visita de Carles IV y na María Lluïsa, y tota la colecció de fotografias dels carros triomfals que ab motiu de festes s'han passejat per nostres carrers pregonant lo bon gust, la fantasia y la originalitat d'una pila d'artistes catalans.

Aquest es, fet á la lleugera, lo recompte de lo que havém exposat á Viena.

Per poch que 'l lector s'hi haja fixat compendrà que la secció espanyola ha quedat podriam dir eclipsada per la catalana. Axó's prestaria á una pila de comentaris, puix fa riure de debó que las forçes individuals hajan vençut á las oficials y que 'l convit que se 'ns feu des de Viena no s'haja sentit de debó ni s'haja pres en sério mes que á Catalunya.

Peró canten papers y menten barbas. Ja es prou trista y desayrada la cara que fem entremitj de las demás nacions, pera que 'ns hi rabejém. Conste, no mes, que la única regió d'Espanya que ha anat decentment á Viena, ha sigut la nostra; lo que 'ns faculta pera dir una vegada mes que *los egoistas catalanes* si no han fet lluhir (per que ab lo exposat no n'hi ha per tant) han evitat un ridícol á la *madre pàtria*.

JOAQUIM CABOT Y ROVIRA.

¡TARDOR!

De ponent ve la ventada,
¡trista tardor!

Ja no canta l' aucellada,
morta es la flor.

Dels arbres les grogues fulles
ne van cayent,
joguinejan ses despulles
al baf del vent.

No 's mira ab la joganera
aygua del riu
la flor que en la primavera
dolça somriu.

Ja no canta l' aucelleta
tendra cançó,
ni fa niu gaya oraneta
sota 'l balcó.

L' hivernada que s' acosta
los desterrá,
lo sol que se 'n ve á la posta
mes d' hora hi vá.

¡Adeu, primavera aymadal
¡Trista tardor!

Ja no canta l' aucellada,
morta es la flor.

F. de P. GIRBAU Y CASTELLÀ.

RAMON LULL Y CRISTÓFOL COLOM

Hem llegit en nostre estimat company de Palma de Mallorca *L' Ignorancia* un articlel que porta 'l títol damunt escrit y que firma D. P. A. Penya. D' ell extra-yém exos interessants parrafets:

«Duas glorias mes per Mallorca tenim que consignar en nostra historia.

Primera: Ramón Lull, mallorquí, va ésser el primer que dexá escrita en sas obras la existencia probable d' un gran continent enllá del Océa; en conseqüencia fou el primer descobridor.

Segona: Cristófol Colom que duya sanch *mallorquina* en sas venas, per ésser descendent de mallorquins, va ésser el qui comprová la certesa d' aquest descobriment, atravessant l' Océa.»

«Conquistada Mallorca l' any 1229 de nostra Era, adquirí 'l seu comer en las repúblicas del Mediterrani gran altura, y 's desarrollá la seva marina mercant d' un modo formidable fins al punt de contar poch temps després mes de 30.000 mariners y mes de 450 naus de gabia. Las relaciones comerciales ab Génova eran de tanta importancia que 'ls genovesos tenian, exclusivament per ells, á Palma una llonja ó casa de contractació; y per aquest motiu á mitj segle XIII moltes familias d' aquella ciutat s' establiren á Mallorca, com també foren nombrosas las que de nostra illa pas-saren á establirse en aquella república.

Sabém, per altra part, que Ramon Lull passava moltes temporadas á Génova, per considerarla com la ciutat mes céntrica per dur á terme sos projectes de conquesta per la ciencia, de las terras ocupadas per infiels des de Jerusalem á Tànger; y sos freqüents viatges á Roma, á Montpeller y á París.

Res d' extrany te, donchs, l' assegurar que sa estada fos dins una casa mallorquina de las moltes establertas dins d' aquell territori.

Una d' ellas, de llinatge *Colom* (linalge que te encara avuy dia nombrosos individus que l' ostentan, tant en la Capital, que posseheix un barri exterior ab lo nom de Génova, com en la nostra ciutat de Felanitx qual port conserva encara 'l nom de *Porto-Colom*, tal vegada en memoria del ilustre marí) era la que merexia la confiança d' aquest mártir y sabi Ramon, suposat que dexava guardats dins d' ella sos nombrosos escrits, fins al punt d' ésser considerat en la casa *Colom* mes bé com parent que com extrany.

Y es de notar que duya aquest llinatge *Colom*, el mariner que s' encarà ab l' autoritat local de Bugia, reclamant lo *maribundo* cos del mártir Ramon, per trasportar-lo á Génova y darli honrosa sepultura, lo qual no pogué cumplir per haverse axecat una providencial borrasca que l' obligá á refugiarse en la bahía de Palma á vista de la qual feu l' últim sospir y ahont fou devallat lo sant cadavre.

El dipòsit de llibres y manuscrits que tenia Lull en Génova, degueren quedar-se á la casa Colom, per que no 'ns consta que ningú 'ls reclamás ni que fossen tornats á Mallorca.

Es molt probable y casi evident, donchs, que un segle ó segle y mitj després *Cristófol Colom*, mariner y de la mateixa descendencia del que reculli son cadavre, vegés y llegís aquest manuscrit y trobás consignat en un de sos tractats de Fisica lo que diu Lull al parlar del flux y refluix de las aygas del Océa á las costas de Cantàbria y d' África quals moviments d' ascensió y depressió de marejadas atribueix en part á que al enfront de las costas del vell continent hi ha un altre gran y extens continent que detura 'l lliure curs de las aygas, causant la pujada de las matexas.

La célebre escriptora Sra. Pardo Bazán ha defensat ab rahons contundents, en una de las conferencias donadas en l' Ateneu de Madrid, el fet de que 'l verda-der descobridor de l' América fou Ramon Lull axí com l' astrónom Leverrier, sens haverlo vist may, fou lo descobridor del planeta que porta son nom.

El sabi académich D. Miquel Mir, Pbre. ha consignat en un de sos folletos la gran probabilitat de que Cristófol Colom era descendent de familia mallorquina.»

DEU LO GUÍE

Dilluns marxá cap á Venezuela (Aragó), á fi d' ingressar en la Companyia de Jesús, lo jove cursant de Lleys En Mariano Estu-

ri y Camps. Son nom, no havia ressonat encara, fora de la Plana de Vich, planter generós de la Pàtria catalana; mes estava destinat a ferse sentir forta y agradosament en las orellas y en lo cor de tothom qui creu y espera en la eficacia redemptora de la Religió y dels patriòtics principis de la causa regionalista. En lo Seminari de Vich, hont queda d'En Esturi grata y no moridora memoria, havia treballat en primer terme, al costat de son cosí Mossen Mariano Serra, a encendre y avivar la bella flamarada de catalanisme, que ha fet estimable aquell Centre docent als ulls dels bons patricis de Catalunya, com ho era ja als ulls dels aymadors de la pietat y de la ciencia.

Alt y espiat, d'agradosa fesomia, de caràcter obert y entusiasta, fi de sentiment, rich, molt rich d'inteligencia, arborat per l'amor a Catalunya fins a ofegar en ell una forta propensió als amagaments de la modestia. En Mariano Esturi era'l cor (com Mossen Serra n'es l'ànima) d'aquell hermós estol de seminaristas vigatans en qui la patria renadiua, te posats sos ulls ab gran esperança.

Ara ell es ja fora. Estimava molt a la patria catalana; però estimava sobre tot a Deu. Ell lo cridava a son servey a dins la Companyia de Jesús, y n'Esturi ha sacrificat coratjosament tots sos ideals, a son afany de cumplir la voluntat del seu Senyor.

Entrat en aquesta nova y santa via, quan, premi dels fruïts que han de reportar sas extraordinarias facultats y son zel a la propagació de las virtuts cristianes, l'amor de Deu agombole son cor de bon soldat de Jesuquirit, no dexarà l'Esturi de conversar ab son senyor y Mestre de la patria del seu cor, no dexarà de pregarli per ella y per sa restauració Y no serà, per ventura, axis mes profitós a la causa catalanista, l'amor que li porta l'amich del cor que 'ns dexa?

Ademés que l'Esturi no ha perdut son temps: ell ha fet de sembrador actu una colla d'anys; la terra hont caygueren sas llavors no es pas erma. Deu vulla feria llevar be en lo cor de tants companys y amichs com han d'anyorarle. Aquesta serà la millor manera de conrear la seva bona memoria.—V.

JOCHS FLORALS DE MONTPELLIER

En la festa solemne celebradora a Montpeller en lo mes de desembre pròxim, lo Felibrige Llati distribuirà premis a las mellors obras inéditas en poesia, en prosa, de dibuix y de música, en català, valencià, mallorquí y rossellonés, d'entre las que serán enviadas, fins lo primer del vinent desembre, a Joseph Laurés, secretari, del Felibrige Llati a Montpeller.

La elecció d'assumptos se dexa als concurrents. Mes las seccions de poesia, de prosa, y de dibuix, contenen diferents temas especials als payssos de llengua catalana.

Son los següents:

- I. Una composició, ó un recull de composicions sobre l' descobriment d'América per Colom;
- II. Una traducció del poema «Primal y Nola» de Brizeux, ó be d'un recull de composicions, sian del mateix poeta, ó d'alguns dels poetes de la Bretanya, ó del pays de Gales;
- III. Un poema sobre la estada que Jaume I feu a Montpeller (quan lo complot contra Atbrand), l'eclipse de sol del any 1239, y la confirmació de las llibertats y privilegis de Montpeller;
- IV. Una traducció ó una imitació en vers de la «Fontana de Blandusie», drama rumá d'Alecsandri;
- V. Un recull de composicions líricas sobre un assumpte del Mitjdia de França ó catalá;

VI. Un recull de versions en prosa del «Cant de la raça llatina» d'Alecsandri, en las principals varian dialectals dels payssos de llengua catalana.

TEMA DE DIBUIX

VII. Una tanda d'almenys trenta ilustracions (de format en 4.rt) relatives a la Crònica de D. Jaume I, ó be a la llegenda de «Pere de Provenza y la bella Magalona.»

Dirigir las demandas de programas complerts a: M. Laurés, secrétaire du «Felibrige Latin» a Montpeller.

MOVIMENT REGIONALISTA

Atentament convidats per la Junta Directiva de la Lliga de Catalunya assistirem abans d'ahir nit a la vetllada inaugural que de las tascas del present any feu en tal dia aquella benemèrita Associació.

Lo seu saló de sessions se veyá gayre be ple per un nombrós y distingidíssim concurs en el que figuravan molts literats y escriptors catalanistas.

En Lluís Durán, secretari sortint, llegí la Memoria reglamentaria, treball molt ben escrit, ple de discretas consideracions y atinats conceptes que foren molt ben rebuts per la concurrencia. Lo discurs del President D. Ferrán Alsina, en lo que abordá los tres ó quatre punts mes delicats del programa catalanista, enclou problemas de tanta trascendencia per una banda y estampa per altre, afirmacions tan categóricas que no podém de moment ferne un extracte crítich, per que enteném ha d'ésser mes reposat de lo que permeten l'espai que podém avuy dedicarli, y lo adelantada que está la composició del present nombre. Ademés que lo delicat de la materia fa que no 'ns fiém del tot de la impressió recullida *auditu tantum*. Lo discurs fou aplaudit per la lluhida concurrencia.

Lo vice-president de la Comissió d'Arts y Literatura de la nova Junta, lo mestre en Gay Saber, Dr. Franchesa y Gomis feu lo discurs de gracias, verdadera sátira contra l'estat de corrupció de la politica espanyola, trobant frases que pintan d'una manera plástica l'afrentós rebaxament moral a que ha arribat la governació del Estat de nostra desventurada pàtria. Los concurrents li premiaren la seva disertació ab uns murmuris de aprobació constant y ab una salva de aplaudiments al acabar. Lo Sr. President doná per acabada la sessió, invitant a la Societat a obrar en pro de las aspiracions manifestadas.

De nostre colega de Reus, *Ló Somatent*:

«Ha mort fa poch dias a Madrid hont anys ha residia lo senyor Eussebi Cort, fill de nostra ciutat y germá menor de don Jaume, mestre de la Societat Coral del Centre de Lectura, quina pérdua lamentarem no

hi ha molts mesos. Lo senyor Cort (don Eussebi) havia seguit, ab gran lluhiment, la carrera del professorat de primera ensenyança, però dexantse portar per lo seu caràcter independent no volgué casi may exercirla. Se dedicá, des de molt jove, al periodisme y á treballs literaris, sobreexint generalment en lo cultiu de la llengua y poesia catalanas, en las quals, per los anys de 1850 al '70 que aquestas eran poch conrenadas, lo senyor Cort fou un dels mes inteligents mantenedors. En 1862 formá part de la redacció del *Eco del Centro de Lectura* (2.ª época) quan aquesta publicació tanta acceptació tenia á Reus y quan la benemérita societat de que 'l citat periódich era orga en la premsa, aparexia en la plenitut de la seva vida y tant be va fer á la nostra població.

Com casi tots los que mostran resolta afició al periodisme, lo senyor Cort, no ha dextat al morir cap llibre; però es ben cert que recopilant tot lo que ha escrit en los periódichs d' Espanya y América, hont residí alguns anys, podrian formarse molts tomos. Havia traduït al catalá uns y al castellá altres, casi todas las poesias de Victor Hugo, del que era gran admirador, las quals están escampadas per los periódichs y revistas literarias. Va escriure també no poch sobre materias de ensenyança. En política professava las doctrinas republicanas moderadas y sia per escrúpols de conseqüència política, sia per nadiua independència, ni en la seva joventut ni ara que, trobantse faltat de salut y en edat que 'l treball del esperit cansa, volgué may ser empleat del Estat, desatenent quantas proposicions se li feren.

Ha mort pobre havent treballat molt durant tota la seva vida.»

De L' Atòli:

«La escola felibrenca de Lerin, renová 'l dia 11 de octubre la seva junta del modo que segueix: *Capiscol*, Maurici Rimbault; *Vice-capiscol*, Enrich Girauld; *Secretari*, Mari Bertrand; *Tresorer*, Joseph Berenguer.

La escola, además, decidí reunir-se cada diumenge á dos quarts de nou del vespre, en son domicili social, per fer lecturas y per parlar de la Causa. També s' acordá que 'ls individus de la escola que publiquen una obra dins l' anyada, s' estalviarán de pagar llur qüota.»

L' ardit periódich *Le Lengodoucian*, qual programa descentralisador provincialista resumirem en un de nostres passats nombres, s' ha fet aviat portantveu de propaganda y de combat pera las ideas que brollan cada dia gayre be simultáneament en tots los punts del Mitjdía de França.

Era de compendre que una publicació escrita exclusivament en llengua d' Oc, avuy per avuy, toparia ab l' inconvenient de la gran diversitat dels dialectes meridionals, essent un obstacle pera 'l proselitisme de la causa regional. Per axó es que sos fundadors se veuen

obligats á donar cabuda en son periódich á treballs en llengua francesa.

«La transformació que operém, diuen, en efecte, era en nostre intent de molt temps ha. Devém confessar, que ella ha sigut precipitada per la extraordinaria y rápida extensió que prenen las ideas descentralisadoras, no solsament en lo Mitjdía y en todas las provincias de França, sinó á fora de França mateix, y especialment entre nostres germans y aliats naturals de part enllá de las montanyas, á Catalunya y á Espanya: ¿Qué hi fa 'l títol que 's donga á n' aquestas ideas? *Autonomisme, provincialisme, regionalisme, federalisme*, constituexen ab diferencias de temperament, per altra part perfectament compatibles, una sola tendència envers un mateix objectiu.»

Los *Echos de Tamaris*, al donar compte d' aquesta transformació, afegeix:

«Aquesta àmplia interpretació dels sentiments del despertar provincial que, baix diferentas formas germina en tots los cors, assegura al moviment que en tota la França 's prepara una gran transcendencia. Molts cops lo darrer que troba un artista es lo veritable títol de sa obra; per axó no podém de menys que aprobar lo programa del *Lengodoucian*. Per que, com nosaltres mateixos hem procurat ferho, tendeix á agrupar baix una sola bandera á tots los que, baix noms diferents, tenen en realitat lo mateix objectiu; la redempció de nostras provincias de la tutela descentralisadora que ofega y aniquila las inteligencias y 'ls cors en profit de la capital.

«Mentres esperém trobar una paraula que responga á tots los desitjs, contentemnos en constituir en un solit manat lo gran partit de las llibertats locals y provincials.»

A conseqüència de las eleccions darrerament hagudas á la «Lliga de Catalunya», la Comissió executiva 's compon com segueix:

President, don Ferrán Alsina.—Tresorer, don Joan Freixa.—Bibliotecari, don Ernest Moliné.—Secretari, don César Serra.

Son de gran significació las paraulas pronunciadas pe 'l felibre Abel Laugier en l' assentada que 'ls felibres de Provença celebraren darrerament á Manosca.

«Volém que per tot arreu, digué, á la escola com á la iglesia, en lo diari com en lo llibre, en las festas literarias com en las reunions politicas, volém repetesch, que nostra llengua provençal tinga son lloch al costat de la llengua francesa. Volém que aquí dins de Provença no sia mirat mes lo parlar provençal com un parlar bordissench! Volém que no 's diga mes á nostra maynada que olvide la llengua de sas mares.

«Com s' enten! dintre de las nostras escolas provençals, des del mar fins al Arp, s' ensenyará l' anglés, l' italiá, l' alemany, lo xinesch y 'l parlar del diable y tot, menys lo provençal! Donchs no, de cap de las

maneras. ¿Que 's diria d' un home que per ensines-trar un joliu rossinyol volgués ferlo refilar com las merlas, xotxejar com las garsas, cloquejar com los mussols, y sobre tot li prohibís cantar com sa mare li havia ensenyat dintre 'l niu hont nasqué?

«Per axó, senyors, es precis que resistim al vent del Nort que amenaça ab emportarsen ab nostra llengua nostras tradicions, nostres usos, y un bon tros de la nostra llibertat! Si no hi parém compte las boyrinas que venen de París taparán nostre sol, dexarán assoladas nostras campinyas, y marcirán nostras flors!

«No façám com los malalts que sempre cridan «no vull morir,» però que refusan ab tot de pendre 'ls remeys. Y 'ls remeys, cregueume, no están pas en las hermosas paraulas, ni en los bons escrits. Ja hem fet petar prou las xurriacas; empenyém un xich las rodas! Lo que 'ns cal, es la descentralizació. Preferiria que 's fes á fora del felibrigue, per no córrer lo risch de comprometre nostra associació. Es precis que 'ls felibres sian independents baix lo punt de vista polítich. Mes, després de tot, aquestas son cosas que pertocan mes als generals de nostre estat, que als cabos ó soldats rasos. Cal que tots los amichs de la Descentralisació, felibres y no felibres, organisen juntas municipals pera estudiar todas las reformas necessarias; cal además que aquestas juntas envien sos delegats á un congrés regional ahont s' establezca un programa que abans que tot y sobre tot sia un programa provenzal. Dins lo congrés podrá nombrarse una comissió qual tasca fora lo de preparar dins de la comarca las eleccions legislativas del any vinent. Aquesta idea ha sigut emesa per la *Estrella dels Alps*, en son nombre d' agost passat. Y hem rebut la adhesió de bell nombre de periódichs y de personalitats notables.

«Cal que nombrém diputats provenzals si volém lo triomf de la nostra llengua provenzal. Cal que 'ns unim tots ensemps y que no 'ns pugan destriar may mes. Cal que hi posém oli, com deya Mestre Franc: oli d' olivas y oli de nous barrejat! Y després, tots á la roda y que pete la tralla!»

Traduhim de nostre colega de Sant Feliu de Guíxols *El Bajo Ampurdán*:

«Hem tingut ocasió de veure dos magnífichs quadros al oli, montats en richs marchs de vellut, deguts al pinzell del jove y aventatjat artista D. Jaume Vilallonga, los quals, la comissió executiva de la Exposició de Bellas Arts los destina, en penyora de gratitut, á las digníssimas presidentas honorarias, donya Victoria Ferrer y D.ª Antonia Vinyas.

Els dos quadros tenen la forma d' una paleta d' un pintor, presentant tots dos el mateix assumpto, encar que las líneas no son del tot iguals, y son un xich diferents los tons de color.

L' assumpto es senzill y ben trobat, produhint bonich efecte. En primer terme hi figura una alzina su-

rera que extén son rematge fins á la mitat del quadro, tenint á sos peus, damunt alfombra de flors, l' escut d' armas d' aquesta vila, sobre 'l qual hi ha una inscripció que diu: «*A D.^a.... la Comissió agraïda li dedica aquest recort.—1892.*» En segon terme s' hi veu la gran plaça de la Exposició ab los pabellons de pintura y esculptura y á la esquerra los hermosos parks Ferrer y Casas, y finalment, la punta de Llevant de nostra rada, ab un tros de mar hont una esquadra de petites embarcacions, que representa la tornada de la fontada ab que s' obsequiá als artistes expositors en la pintoresca platja de *Canyet*.

Diumenge passat se celebrá ab tota solemnitat en nostre Seminari Conciliar, la funció religiosa que l' Apostolat de la Oració dedica mensualment al Sagrat Cor de Jesús. Lo sermó aná á càrrech del catedràtic de Filosofia, Dr. D. Jaume Cararach, y, per lo tant, no cal dir que fou predicat en nostra materna parla.

CORREU NACIONAL

Estém en las acaballas de las festas celebradas ab motiu del Centenari. Hi hem guanyat un dia de vagar oficial cada any: lo dia 12 d' octubre, y res mes. Los festeigs han sigut propis pera desilusionar als pochs que s' en feyan ilusions; no han sigut ni de molt lo que esperavan los mes pessimistas. Mentres tothom estava de festa de reyal orde, los periódichs afectes al Sr. Silvela continuaren sos atachs contra l' Ajuntament de Madrid, y especialment contra l' Alcalde; però no lograren la seva, per que no era cosa de plantejar una crisis ministerial davant dels extranjers convidats. Lo Sr. Romero Robledo estava y está decidit á defensar al seu amich lo Sr. Bosch y Fustigueras fins á la mort, y 'l Sr. Cánovas no está per ara disposat á despendres de son company d' Ultramar.

Tot lo mes que s' ha fet, ha sigut nombrar un comissionat pera que inspeccionés la gestió administrativa del Ajuntament de Madrid, y á horas d' ara, lo Sr. Dato, encarregat d' aquesta inspecció, hi estará treballant de valent.

Lo viatge de la Cort á Sevilla no ha sigut del tot afortunat. Lo Rey s' ha posat malalt, encara que no de cuydado, ab lo qual ja ha tingut la prempsa un tema nou pera fer comentaris. L' Ajuntament d' aquella ciutat ha ofert un dinar als quefes de las esquadras extranjerias y nacional; aquest dinar donará motiu pera un quants articles de fondo, y axó que no tingué cap transcendencia. Però lo Sr. Cánovas que havia de presidirlo se posá malalt repentinament y no hi assistí, ab lo qual ja 'n tenen prou los maliciosos pera dir que Cánovas volgué evitar que li buscassen la boca ab los brindis de sobretaula. Además lo ministre d' Estat que hi assistí s' alçá de taula immediatament

després del brindis del Alcalde de Sevilla, tancant de cop totes las bocas que venían á etjegar algun discurs, y aquesta feta comproba mes y mes la sospita de que la malaltia del Sr. Cánovas no fou mes que una excusa.

Altra qüestió trascendental, de la matexa grandor, si fa ó no fa, que las ja esmentadas, s'ha suscitat en la premsa, á propòsit d'haver sigut invitada la Reyna Regent pera ésser padrina d'un fill del Emperador d'Alemanya.

Aquest fet no te cap importancia en sí, però tot s'engrandeix segons pe'l cantó que's mira; y la premsa d'oposició amatenta sempre á treure partit de tot, ha fet grans escarafalls de lo que succehirá de las resultas.

Figuremnos, en efecte, que la invitació de que parlám es una mostra d'afecte y de simpatia de part de l'Alemanya envers Espanya; figuremnos ademés que lo correspondre á la invitació es demostrar que's correspon també á la simpatia ó afecte; afegimhi la publicitat que's dona á la Europa d'aquesta intimitat de relacions entre l'Alemanya y l'Espanya; y recordant alguns fets anteriors y alguns indicis que feyan creure en la existencia d'una inclinació decidida del partit conservador cap á la triple aliança, sumantho tot, trobám lo resultat, que no pot ser altre que una fredor y un rezel ben justificats per part de la França, ara precisament en que las negociacions pera 'l tractat de comers franco-espanyol semblavan ben encaminadas.

[Llástima que la suspensió de las negociacions no haja vingut immediatament després de la invitació de que's tracta! Allavors hauria sigut un motiu mes pera creure en tota aquesta carrandella de fantasmas que la imaginació viva dels polítics madrilenys s'ha forjat.

Mes, com que tot aquest edifici reposa sobre arena, y 'ls materials de que's compón no tenen cap solidesa, s'esfondrará y s'esbahirá á la mes petita bufada de la realitat. Sols ho consignám á falta de noticias de mes positiva transcendencia.

JORDI.

DIETARI DEL PRINCIPAT

Dilluns al vespre 's feya 'l castell de fochs en la creuera del carrer d'Urgell y Gran Via.

Per que la gentada que hi acudí no trobá be que s'haguessen col·locat al entorn del tablado pels fochs uns centenars de cadiras destinadas á no sabém quins convidats, se promogueren, abans de cremarse aquells, disputas fortas; y un cop acabats, la multitud las emprengué contra las cadiras, destrossantne unas, cremantne d'altras, y movent gran avalot. Alguns guardias-civils y municipals tractaren de posar orde, mes foren xiulats y escomesos á cops de cadiras y de pe-

dras, lluhint algun gabinet. Al fi lográ dominarse 'l moti, resultant ferits alguns individus d'orde públich, y també alguns espectadors, entre ells, y de gravetat, duas pobras vellas, de las quals una ha mort.

Fou pres un Lluís David, que diu es estudiant. Ignorém si fou detingut ab rahó.

En la sessió que celebrá l'Ajuntament dijous á la tarde fou presentada una proposició per que sia nomenada una comissió que, constituida á casa la ciutat, donga explicacions á tothom que vulla demanarne respecte dels actes realitzats per l'Ajuntament, y que's demane al Excm. Sr. Governador que nombre un delegat que inspeccione tot quant s'ha fet pel Cabildo municipal.

Després de llarga y agrosa discussió, poch á propòsit per axecar lo prestigi del Ajuntament, fou aprovada la proposició.

En substitució de D. Lluçia Ribera (Q. A. C. S.) ha sigut nomenat president de la Associació de propietaris de fincas urbanas de Barcelona, l'Excm. Sr. Don Joan Coll y Pujol.

Ab motiu de retornar á la Bisbal la cobla de la vila dita «La Principal», que guanyá un premi en lo concurs de Barcelona, va haverhi grossa festa.

En la estació del tranvía sortiren á rébre la l'Ajuntament, lo Rector y una gran gentada ab banderas y estandarts y al só d'una cobla de Palamós. La comitiva recorregué alguns carrers, se tocaren sardanas, y á la nit la cobla premiada tocá davant de la casa de la vila algunas peças.

La Cambra Agrícola de Maldá ha enviat una enérgica exposició-protesta al Ministre de Ultramar contra la resolució d'exigir matrícula de comerciants als culliters que exportan directament á las provincias de Ultramar los productes de llurs cullitas, en quant es axó en benefici sols dels intermediaris, y en perjudici dels culliters y del preu del producte en lo mercat.

L'Alcalde de Mataró ha telegrafiat á nostra primera autoritat civil que la vaga de texidors que de temps hi havia en una fàbrica d'aquella població ha terminat satisfactoriament.

També ha terminat la vaga de la fàbrica d'En Rusca de Sant Martí de Provençals.

Diumenge fou sorpresa á Martorell, per uns guardias civils, una partida de jochs prohibits, essent capturats los daus y 'ls subjectes que hi jugavan.

Enguany s'ha continuat la costúm renovada l'any passat d'anar los estudiants teólechs á sentir lo sermó

del Porrer, com vulgarment se diu, á la Seu, que's feu 'l dia 19 d' octubre. Lo sermó 'l predicá lo canonge lectoral Dr. D. Esteve Pibernat, qui demostrá ab castiça parla llatina, que la Biblia es lo llibre Sagrat en que 's conté la paraula de Deu escrita.

En *La Costinyola*, periódich quinzenal que s'imprimeix á Olot y 's publica á Camprodon, llegim que en aquesta darrera vila comença d' apretarhi 'l fret, haventse vist ja alguns caps de serra coberts d' una llepada de neu.

Lo mateix colega diu que la cullita de trunfas es tan bona en aquella comarca, com de molts anys no s' havia vist.

Dissapte de l'altra setmana, la Comissió del Municipi de Génova, que ha vingut á representar-lo en nostres festes del IV centenari, se dirigí, acompanyada d' alguns regidors de nostra ciutat, al Cementiri Nou, depositant damunt la tomba del malaguanyat patrici y ex-Alcalde Sr. Rius y Taulet una corona de rosas, semprevivas y margaridoyas. Lo Sr. Ansaldo, un dels regidors genovesos, pronunciá un eloqüent discurs enaltint la memoria del Sr. Rius. També parlaren los Srs. Canadell, Schwartz y Pons.

Dimecres se calá foch en la fàbrica de Sant Martí de Provençals, dita de ca 'n Sidret. Acudiren los bombers y 's lográ dominar l' incendi que, no obstant, causá perjudicis que 's calculan d' un valor de 200.000 pessetas.

L' Alcalde de Sant Martí de Provençals, lo regionalista D. Andreu Framis, ha dextat cessants, en virtut de las economías posadas en planta, á cinquanta set empleats d' aquell municipi.

Per assistir á las maniobras militars que s' están fent entre Lleyda y Monsó, arribá á Tarragona 'l dissapte de l'altra setmana lo general D. Arseni Martínez de Campos.

A Gràcia hi han hagut aquesta setmana alguns casos d' *influenza*, ó *dengue* que li diu la gent. Per arà, gracias á Deu, se presenta benigne.

Ab motiu de qüestions entauladas pels obrers associats á las «Tres classes de vapor» contra altres no associats, lo Sr. Arís, amo d' una fàbrica de Malgrat, la ha tancada, havent quedat sense feyna un centenar de personas.

D. Joseph Sagasta, fill del quefè del partit lliberal dinástich, que des de uns quants dias es á Barceloná,

visitá dimars lo Círcol sagastí, acompanyat del Marqués de Marianao y del Sr. Galofre.

Feta la presentació pel Sr. Maluquer (Eduard) pronunciaren discursos lo citat Marqués, expressant los motius de haver sortit del partit conservador y d' haver entrat en lo lliberal; lo Sr. Galofre; lo Sr. Amat; y, finalment lo Sr. Sagasta, prometenent que explicaria al seu senyor pare las impressions que l' havian entusiasmats en aquell acte.

A Tarrassa s' ha obert una nova fàbrica de filats y texits.

Segons escriuen de Vich, la fàbrica de sucre de remolatxa no fa molt allá establerta, farà aquest hivern sa darrera campanya, y encara aquesta ben xica, puix es insignificant la quantitat que 's sembrá del dit tubércul. Los pagesos han vist que 'ls comptes no 'ls hi batián y se n' han tornat al blat de moro y á las trunfas.

En la fonda de las Quatre Nacions ha estat hostatjada alguns dias la senyora duquesa viuda de Montpensier. La han visitada nostras primeras autoritats.

Diumenge 's calá foch en lo bosch «Desert de Sarriá», en lo terme de Vallvidrera, y propietat de la marquesa de Senmenat. Després de grans esforços, pogueren los vehins dominar l' incendi, que 's sospita no fou casual.

En una reunió de representants comarcals de la Associació suro-tapera, celebrada á Sant Feliu de Guíxols, fou nomenat un consell per vetllar pels interessos de la citada industria.

Escriuen del Bruch:

«S' ha subastat de nou una gran parcela de la montanya de Montserrat per compte del Estat, ab objecte de carbonar son alzinám. Es una llástima que axis se destruhexi la riquesa forestal de nostra terra y 's tallin sos boscos quan ells son l' equilibri de la agricultura y l' refugi dels aucells, acérrims enemics dels insectes. La montanya de Montserrat, ab aquesta marxa y en la forma que ho fan, perderá tota sa bellesa y no més hi quedarán las farigolas.»

LAS FESTAS DEL IV CENTENAR DEL DESCOBRIMENT D' AMÉRICA

La llargaria de la passada Crónica per una banda, l' excés de originals que hi ha en aquesta Redacció per altra, l' haver passat per damunt de quelcóm dels festivals que valia la pena de parlarne y últimament

lo ressó del escándol y dels aplausos també, que han promogut algunas funcions de darrera hora, m' obliga avuy á fer la noteta de postres de las festas.

La gran *Kermesse* se feu, ja que no 'l dia anunciat, perque com deya, lo cel l' hauria ayguada, lo dia subsegüent. S' ha esvabit tan depressa la remor d' aquesta especie de fira de festas—perque la *Kermesse* es ni mes ni menos que un firal, un *quid revolutum* de tots los espectacles—que quant ara 'n digués resultaria estantís. N' hi ha prou ab lo calificatiu que li acabo de posar y ab afegirhi que entre 'ls actors hi havia reunits los *saltimbanquis* de tota mena que 's trobavan á Barcelona y s' hi havían donat cita com á espectadors, á mes de la elegancia y la *cremme* barcelonina tots aquells que sense formar part d' aquella classe ni d' aquesta casta, portavan á la butxaca un parell de pessetas y no tenían res que fer llevat de las ganas de matá 'l rato lo mes bonament possible.

Cap al vespre va començar á organitzar-se la marxa de las antorxas que fou un desfile de militars empuñant l' atxa en lloch de l' arma y recurrent aquests carrers ab bastant desarreglo, segurament per la ausencia dels quefes que sembla que 's resistiren á fer los gegants sense necessitat. Aquesta gent sempre se las pega molt fortas. La majoria dels que presenciaren la professó se lamentavan de la falta dels fanalets venecians que feyan mes bonica la cosa y que li han donat en altrás ocasions un caràcter mes típic y vistós. Al cap d' avall hi anava una carroça, que ab poch mes se crema ans de sortir y simulava una cascada. No recordo de qui era, però 'm figuro que devia ésser d' en Pascó perque ha sigut el *fac-totum* d' aquestas alegorias. Estava bastant be, però la veritat, en mitj d' una cascada hi fan molt mal efecte las bailarinas además de que la carroça en sí, tenia per la seva construcció certa retirada ab lo túmul d' uns funerals.

Com á coronament de tot axó, mes ben dit, de totas las festas, las autoritats se prestaren, á diferencia dels militars, á fer un *pasa-calle* junt ab representants de totas las corporacions hagudas y per haver y de tota la gent de pro d' aquesta ciutat. Diuen que va ser cosa magnífica, com no podia dexas de ser no essenthi jo. Dich, no essenthi jo á véureho, perque totas las cosas grossas se fan sense jo serhi, (tornemhi) vull dir, sense ensopegarme jo á presenciarias. Tothom está en que aquesta professó cívica resultá lo que devia, un gran homenatge, públich tribut de totas las classes socials al gran descubridor.

Tampoch vaig assistir á la tercera conferencia sobre cosas d' aquells temps que doná en l' Ateneu l' enginyer senyor Rouvière però 'ns consta que va correspondre á las duas anteriors que, com sab lo lector, van ser d' alló bo y á la importancia del tema que era guapo y templador á tot serho, versant si no estich trastocat sobre la influencia del descobriment del Nou mon en lo comers y la industria del Antich; y no hi vaig assistir y per xó 'm sab mes greu perque s' em-

penyá un amich en portarme als fochs que feyan aquella vetlla á la Gran Vía, dels quals, per acabarho d' adobar, tampoch poguí presenciar l' apoteóssis final, la fogarada de las cadiras, ni l' espetech de las garrotadas, per que ja n' era fora quan s' armá la gresca. ¡Si 'n tinch de pega! Quan jo dich que totas las cosas grossas se fan sense jo serhi.... Que si, que no, que está mal fet, que no ho está, que tens rahó, que no n' tinguís.... la questió fou que, per uns rengles de cadiras que 's havían posat al devant dels catafals, per la curta durada d' uns fochs que 's deya si valían dos mil duros y perque la gent estava ja empipada fins al cap d' amunt de la Comissió de festas, començaren los concurrents á avalotarse, engrossá la colla dels descontents y s' armá un xibarrí. Unas quantas puntadas de peu á las cadiras en mitj d' un rebombori de crits y de protestas foren prou per encendre la metja y un cop encesa no costava res de ferne un pilot y enjagarlas á fregar: trobarse llavors ab un parell de civils y algun municipal esbarriat que volguessen oposarse á la brega, y clavalshi cadirada, era lo mes natural.... Veus aquí tot lo ocorregut, ja que fet axó res mes natural també y no hi ha perque relatarho que acudissen los bombers á apagar l' incendi, que hi anessen forçes un xich tart, y que s' acabés l' escándol.

Y aném per últim al passeig de las palmeras á donarhi un tom y no hi pensém mes. Lo dia de la festa marítima res mes fressós que 'ls voltants del monument Colom. Que va ser un espectacle bonich no me 'n cap dubte, però tanta gent per tot arreu, jo al peu de mar, curt de vista com soch y enlluernat de més á més pels devassalls de llum de la vaqueria, que ara 'n diuen, no vaig poguer apreciar gran cosa. En quant al passeig, es un joch de bitllas, segons la bona expressió d' un amich pintor. Unas teyeras mal forjadas ab quatre fustas, unas donas, algunas de cara ben feta però que no m' han pas enamorat, y que diuen molt en favor de las Américas exóticas que are veyém, y uns globos en mitj del sol á l' entrada y á la sortida tenint á cada banda una columna de granit sobre un socol de fusta (?) y quatre andróminas de serps, caimans y que se jo que mes, las donas revestint de monotonía 'l passeig, ofegant la gentilesa de las palmeras y amenassant despenjarse del pedestal ó anarsen ab ell á rompre 'l cap del transeunt, los globos gronxantse al impuls del vent, las teyeras ab art de sabor de fusteria del temps de Colom y lo demás tal com sigui... no val la meytat de lo gastat.

Ah!... una cosa faltava y m' hauria dolgut descuydarmen perque es essencial: las Autoritats é indivíduos de corporacions, sense saber perquè, tornaren á reunir-se á Casa la Ciutat á fer compliments y á atiparse. Los diaris diuen que era una nova recepció.

F.

CRONICA RELIGIOSA

Será difícil fer ni un breu resum de las festas que en diversos indrets s' han celebrat en honor de Colom y ab carácter religiós. A Roma la colonia espanyola ho celebrá 'l dia del Pilar en la iglesia de Sant Jaume que avuy perteneix á la Congregació de Missioners de Issoudua.

La festa literaria celebrada pels frares franciscans en son grandíós convent de Sant Antoni (Via Merulana) ha sigut cosa notable. En set ó vuyt llengües s' han llegit composicions en vers y en prosa en memoria del Descubriment del Nou Mon. Y la gran Sala del Convent en que se celebrá l' Academia estava magníficament adornada. Las composicions literarias y musicals foren totas compostas y llegidas pels matexos frares, y 'l gran quadro que hi havia á la testera del saló, representant á Colom en la Rábida, lo havia pintat aximateix lo P. Loffredo.

La festa d' iglesia mes solemne en la ciutat Eterna, ha sigut la de Sant Joan de Letran, assistinhi en representació del Papa los prelats de la anticamera pontificia.

En lo chor del ábside hi havia sitis especials d' honor per los cardenals y per lo cos diplomátich.

Actualment s' está celebrant á Sevilla lo tercer Congrés católich d' Espanya. Las noticias fins ara rebudas manifestan la importancia de la Assamblea que en sa primera sessió ha votat un Missatge al Papa, revindicant la sua soberanía temporal. Presideix las forças del Congrès lo ilustre y sabi arquebisbe de la Sede de Sant Isidro, Excm. Sr. Sanz y Forés, acompanyat de gran número de Prelats.

S' ha inaugurat á la Ruffinella, prop de Frascati, lo monument erigit á la memoria del célebre cardenal Massaia, lo caputxí que per espay de trenta anys evangelisá l' Africa, particularment lo pays anomenat dels Gallas.

La estatua del venerable caputxí está sentada en una cadira de tipo antich, y representa al héroe ab la ploma á la ma y 'l llibre encara obert en que escrigué, sens poder terminarlo, la historia dels seus trenta cinch anys de missió en la alta Etiopia. La obra del escultor Aureli ha sigut molt celebrada. Després de cantada l' absolta sobre la tomba del difunt, lo prefecte de la Biblioteca Vaticana, monsenyor Carini, ha pronunciat un discurs biográfic del ilustre Cardenal.

Es interminable la llista de las vexacions que cometen contra 'ls católichs los alcaldes radicals de França. Ara últimament per celebrar l' aniversari de la Repú-

blica, un d' aquests batlles rabiosos se 'n aná 'l dia 22 de setembre al Hospital y n' arrancá tots los Sants-Cristos que hi havia á las salas del benéfich assil.

Darrerament l' alcalde de Sant-Dionís, ha prohibit tota manifestació exterior del culto católich. Lo párroco ha publicat una noble y enérgica protesta, en la qual diu:

«A l' hora present en que 'ls lliure-pensadors y 'ls franc-masons, enarbolan sas banderas sense cap traba, sols lo catolicisme no pot, ni davant de la despulla mortal de sos defunts, axecar lo signe venerat de la creu que, dinou sigles ha, ha consolat tants de dolors, fortificat tants de coratjes y evitat tantas llágrimas. A Sant-Dionís hi ha una municipalitat que 's diu democrática é igualitaria, y te dos pesos y duas mesuras.»

Ha mort á la gran Cartuxa de Grenoble lo P. Abat general de l' Orde Cartuxana.

A Roma ha mort lo R. P. Angelini de la Companyia de Jesús, talent especial per la epigrafia. No 's feya cap inscripció per monuments ó medallas commemorativas que no la redactás lo P. Angelini. Era consultor de varias Congregacions Romanas y membre del Colegi Filológich.

Abans de marxar á Roma tots los Abats y Procuradors del Orde dels Trapenses que havían assistit á la elecció del nou General, han sigut rebuts en audiencia per lo Sumo Pontífice. Totas las branca reformadas s' han unit, formant des de ara una sola Congregació.

Lo nou General dels jesuitas Rym. P. Lluís Martín ha fet á saber la sua elecció á la Reina Regent d' Espanya. D.ª María Cristina li ha contestat ab una carta de felicitació tota de sa propia ma. Lo nou General anant á sa residencia de Fiesole, ha passat per Paris, celebrant una missa en Montmartre.

Lo Cardenal Ledochowski, que era Arquebisbe de Gnesen-Posen (Polonia prussiana) acaba de fer un gran acte de munificencia. Com per rahó del *Kulturkampf*, fou ell desterrat y li foren embargadas las suas assignacions, ara que s' han tornat las pagas y atrassos á tot lo clero prussí, á ell li han tocat 150.000 franchs. Donchs be: en una entrevista que acaba de tenir en Suissa lo Cardenal Ledochowski ab son successor en lo arquebisbat de Posen, monsenyor Stablewski, lo eminent Purpurat ha fet entrega de la quantitat pera fundacions y obras pías en la que fou sa Diócessis.

La Germania anuncia la construcció de una iglesia per honrar y perpetuar la memoria del ilustre Vindthorst. Se erigirá á Berlin mateix y portará l' advocació de Sant Lluís. Lo terreno está comprat.